

О.В. ФАТХУТДІНОВА (кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету, заслужений юрист України)

Київський університет туризму, економіки і права

logos35@yandex.ru

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ПРАВОЗНАВСТВА

У статті розкриваються особливості впровадження нових технологій освіти та активних методів навчання при підготовці фахівців з правознавства. Розглядаються імітаційні форми та методи, які використовуються при підготовці фахівців.

інновації, новітні технології навчання, інтенсивні технології навчання

Колективу науковців навчально-науково-виробничого комплексу "Туризм, готельне господарство, економіка і право" вдалося втілити в життя ідею проведення соціального експерименту щодо створення багатоступеневого навчального комплексу, в якому на підставі інноваційних методик та інтегрованих програм здійснюється навчально-виховний процес, починаючи від ліцейних класів та закінчуючи фаховим удосконаленням дипломованих спеціалістів.

Забезпечити рівень підготовленості спеціаліста, адекватний вимогам часу можна за умов створення в інституті цілісної методичної системи, яка ґрунтується на основі введення інноваційних технологій підготовки:

- інновацій щодо організації й управління процесом підготовки, які впроваджуються якнайшвидше, оскільки традиційна практика не повністю відповідає вимогам суспільства до юридичної освіти;

- інновацій в галузі технології навчання і виховання, що передбачають використання різних форм і методів освіти, оновлення її змісту, реалізацію гнучких, варіативних і навчальних планів.

Основними принципами цілісної системи підготовки в умовах комплексу є гуманізація, демократизація, індивідуалізація та інформатизація.

Функціонування цілісної системи підготовки передбачає запровадження новітніх технологій навчання, що включає в себе забезпечення таких умов:

1. Наявності комп'ютерних варіантів текстів лекцій з нормативних курсів, що вміщуються в комп'ютерних програмах;

2. Наявності можливостей комп'ютерного моделювання ситуацій в різних галузях процесуального права;

3. Можливості використання активних форм навчання, основними з яких є тести, ділові ігри, відеофільми та створення практичних ситуацій розподілом відповідних ролей (прокурора, слідчого, дізнавача, адвоката, судді та ін.) між студентами;

4. Можливості використання відеоматеріалів у процесі проведення занять з кримінології, криміналістики та судової медицини;

5. Реальної можливості поєднання наукових досліджень та освітньої діяльності (підготовка студентами статей, проведення конференцій, видання їх збірників);

6. Наявність мережі Інтернет, що надає можливість користуватися іпотечними фондами провідних наукових бібліотек України та інших країн;

7. Наявності договору про співпрацю з Національною бібліотекою України ім. В.І. Вернадського, завдяки якому студенти всіх курсів та всіх форм навчання мають можливість користуватися фондами цього закладу у процесі освітньої та наукової діяльності;

8. Створення юридичного консультаційного центру, який надає, з одного боку, можливість студентам старших курсів проходити реальну юридичну практику, а з іншого - отримати безкоштовну юридичну консультацію;

9. Введення модульно-рейтингових систем вивчення нормативних курсів, що надає можливість реального поєднання процесу викладання та самостійної роботи студентів;

10. Врахування індивідуальних особливостей студентів у процесі викладання дисциплін створення умов щодо реального застосування знань студентів та наявності в достатній кількості конспектів лекцій з тем, що відповідно до навчального плану, виносяться на самостійне опрацювання студентами;

11. Наявності пакетів нормативних джерел, що використовуються студентами у процесі підготовки до семінарських та практичних занять з нормативних юридичних дисциплін;

Таким чином, впровадження нових інтенсивних технологій навчання розвиває творчі здібності і нахили студентів, формує у них культуру мислення, уміння самостійно орієнтуватися в суспільно-політичній, правовій і науковій інформації. Засвоєння юридичних дисциплін відбувається в контексті майбутньої діяльності за трьома базовими типами навчальної діяльності: академічним (з провідною роллю лекцій і семінарів); квазіпрофесійним (з широким використанням ігрових занять); навчально-професійним (практика в правоохоронних органах, написання курсових і дипломних робіт), який є важливим стимулом інтенсифікації навчання студентів. Професійна спрямованість орієнтує студента на такі цінності, як сумлінне засвоєння майбутньої спеціальності, оволодіння професійною майстерністю, створення нових, більш ефективних, алгоритмів діяльності.

Інтенсифікація навчання є стрижнем удосконалення організації навчального процесу в юридичних вищих навчальних закладах, які ведуть пошук оптимального поєднання нових і традиційних методів навчання.

Вважається, що при реалізації пояснювально-ілюстративних методів навчання студентам передаються готові знання за допомогою різноманітних інформаційних засобів у рамках певних організаційних форм і перш за все – на лекціях. Мається на увазі, що засвоєння готових знань неодмінно відбувається після їх повідомлення у залежності від майстерності викладача. Проте, на наш погляд, наукові поняття і закони не можуть бути передані і

Фатхутдінова О.В., 2012

засвоєні у готовому вигляді, якщо не зважати на засвоєння механічне (без повного усвідомлення) запам'ятовування та відтворення. У готовому вигляді можуть бути передані і засвоєні не наукові знання, а наукові терміни, дати, факти, довідкові матеріали тощо. Кожна із навчальних дисциплін становить собою систему наукових понять і законів, які об'єднуються за певною логікою в наукові теорії. Такі знання не можуть бути передані, ні, тим більше, засвоєні в готовому вигляді. Завжди існує певна невідповідність між явищами, що відбуваються, та їх сутністю. Зазначена невідповідність у певній мірі може бути усунена тільки завдяки активній самостійній навчально-пізнавальній діяльності студента, яка саме і обумовлює засвоєння наукових знань. Цьому у значній мірі сприяє дидактична система з рейтинговою оцінкою результатів навчання.

У рамках цієї системи оптимально поєднуються пояснювально-ілюстративні та проблемні методи навчання. Специфічною особливістю останніх є цілеспрямоване "конструювання" пізнавальних суперечностей у логічній структурі змісту навчального матеріалу. На цій основі ставиться навчальна проблема як передумова проблемної ситуації. Проблема ситуація є найбільш привабливою для студента, який у змозі побачити суперечність, збагнути сутність проблеми, проявити пізнавальний інтерес та пошукову пізнавальну активність. Розглянемо деякі конкретні приклади практичної реалізації викладених теоретичних положень.

Перш за все перелічимо основні принципи, якими необхідно користуватися під час контролю знань в рамках рейтингової системи:

- 1) контрольні завдання повинні бути взаємозв'язаними і взаємообумовленими, тобто повинні складати систему;
- 2) систему контрольних завдань необхідно складати так, щоб вона забезпечувала реалізацію різних функцій перевірки (оцінка навчання, виховання; розвиток, стимул, корекція);
- 3) система контрольних завдань повинна забезпечувати ефективну перевірку основних якостей знань – повноту, глибину, систематичність, системність, міцність, оперативність, конкретність, узагальненість;
- 4) результативність виконання контрольних завдань, відповідних рівням знань, оцінюється у балах на основі по елементного аналізу.

Вміння студента узагальнювати і систематизувати теоретичний матеріал залежить від змісту і структури процесу навчання, а не від форми оцінки його результативності. Ось чому досягнення позитивних результатів при будь-якій системі навчання можливе тільки за рахунок удосконалення навчальних посібників, підготовки методичних рекомендацій. Дидактична система з рейтинговою оцінкою результатів передбачає кращі умови для формування вмінь студентів систематизувати і узагальнювати теоретичний матеріал, оскільки цілеспрямовані у даному напрямку звіти повинні виконувати всі студенти.

На юридичному факультеті в останні роки використовується комплекс методів активного навчання студентів спеціалізації "Нотаріат". Обладнана спеціальна аудиторія, в якій знаходяться архівні справи, зразки угод, Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства

договорів. Активні методи навчання застосовуються на неімітаційних та імітаційних видах занять. Одні реалізуються переважно під час традиційних занять (на лекціях, практичних та семінарських заняттях). Інші відрізняються імітацією процесу, який вивчається, і поділяються на ігрові та неігрові. Застосування таких знань, як правило, пов'язане з використанням нових форм. Основна відмінність неімітаційних активних методів - відсутність представленої в тій чи іншій формі імітаційної моделі об'єкта, що вивчається, процесу чи діяльності. При цьому активізація засвоєння досягається у результаті постійно діючих прямих і зворотних зв'язків між викладачем і студентами.

На лекції активність навчання досягається у тому випадку, якщо будь-яким засобом забезпечується самостійна ефективна робота кожного студента. На семінарських заняттях активність досягається самостійним виконанням завдань під постійним контролем з боку викладача, який відразу ж на основі інформації зворотного зв'язку спрямовує студента на вирішення нового завдання або поповнення знань, якщо виявляються помилки і упущення. Семінар є формою активного навчання, якщо гарантується залучення всіх студентів як доповідачів чи виступаючих.

Активність навчання при написанні курсових робіт забезпечується безперервним контролем за самостійністю студентів. Такий контроль гарантує, що в курсових роботах будуть використані лише матеріали, зібрані студентом особисто, а не запозичені ним з архіву чи у колег. Достатньо тривала активність студентів досягається і у період виробничої практики, якщо вони призначаються на посаду консультанта нотаріуса, помічника слідчого, помічника прокурора. Практикант змушений регулярно і самостійно (хоч і під контролем) виносити рішення, взаємодіяти з різними службовими особами. Практика у суді повинна закінчуватися розглядом конкретних кримінальних чи цивільних справ під керівництвом судді і керівника практики від факультету. Вона належить до активних методів навчання, причому кожний студент повинен підготувати і провести справу як суддя (головуючий), прокурор або адвокат. Практика без виконання професійних обов'язків, передбачених певною реальною посадою, без розгляду конкретних справ (наприклад, ознайомча практика) не є активним навчанням. Імітаційні активні методи навчання поділяються на неігрові методи (аналіз конкретних ситуацій, імітаційні вправи, індивідуальний тренаж) та ігрові (ділові ігри, розігрування ролей, ігрове проектування). Аналіз конкретних ситуацій має такі ознаки: наявність складного завдання чи проблеми, яка повідомляється студентам викладачем. Прикладом може бути конкретна справа, проаналізувавши яку, студенти повинні виступити з обвинувальними чи захисними промовами; формування викладачем контрольних питань за кримінальною справою, яка розглядається.

Найпростішим імітаційним методом навчання є розігрування ролей. Воно вимагає менше витрат часу і засобів на розробку і впровадження.

Основні ознаки методу розігрування ролей такі:

- наявність складного завдання або проблеми і розподіл ролей між

учасниками;

- відмінність інтересів учасників;
- взаємодія учасників гри, зокрема, шляхом активної участі при розгляді конкретної кримінальної справи, судових дебатів;
- введення викладачем у процесі гри корегуючих умов (якщо наприклад, суддя чи адвокат захворів, не з'явився прокурор);
- оцінка результатів і підвищення підсумків гри викладачем.

Для п'ятикурсників доцільно було б розробити міжкафедральні ігрові заняття з використанням ЕОМ: "Адвокат", "Арбітр", "Нотаріус", "Прокурор", "Слідчий", "Юрисконсульт". Мета їх - прищепити студентам практичні навички; навчити користуватися законодавчим матеріалом не лише кримінального права і процесу, а й з трудового, цивільного, фінансового, адміністративного права; прищепити навички спільної роботи при розслідуванні і розгляді справ, здійсненні прокурорського нагляду. В майбутньому, на нашу думку, є доцільним замість державних іспитів і окремих дисциплін проводити випускні ігри із спеціалізації.

Навчальний процес в юридичних вищих навчальних закладах - цілісна структурно-логічна система. Всі стадії навчання, дисципліни, що читаються, форми і методи навчання і виховання взаємопов'язані. Тому інтенсифікація навчального процесу за допомогою активних методів навчання не скасовує традиційні методи, а передбачає їх раціональне поєднання, адже ігри ефективні в тому випадку, коли всі інші методи викладання підвищують творчу діяльність студентів. Впровадження нових технологій - важливий і необхідний шлях до вдосконалення підготовки молодих юристів незалежної Української держави.

Надійшла до редакції 23.12.2011

О.В. ФАТХУТДИНОВА

Киевский университет туризма, экономики и права

ВНЕДРЕНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПРАВОВЕДЕНИЯ

Раскрываются особенности внедрения новых технологий образования активных методов обучения при подготовке специалистов с правоведения. Рассматриваются имитационные формы и методы, которые используются при подготовке специалистов.

инновации, новые технологии обучения, интенсивные технологии обучения

O.FATHUTDINOVA

Kyiv university of Tourism, Economics and Law

THE INCULCATION OF NEW TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TRAINING OF SPECIALISTS IN THE SCIENCE OF LAW

In the article it is discovered the special features of inculcation of new technologies education and the active methods of teaching for the training of specialists in the science of Law. It is considered the imitation forms and methods to use for the training of specialists.

innovations, new technologies of teaching, intensive technologies of teaching